

MITUNA MPE BIYANO (BOMWASI TO BOMOBALI)

M. Kati ya basi na mibali, banani bazwi bokono ya VIH/SIDA mingi?

E. Kino mokolo ya lelo motuya (motango) ya basi mpe mibali oyo bazali na VIH/SIDA na mokili mobimba ezali ya kokokana. Nzoka nde, liboso ezalaki, mibali nde balekaki ebele na bokono koleka basi. Na mibu zomi oyo ewuti koleka, motuya ya basi oyo bazwi SIDA ebakisami makasi, sika oyo basi ebele nde bazali na SIDA koleka mibali: na kati ya mikolo oyo bazwi SIDA, eteni ya basi oyo bazwi SIDA ewuti na 35% ekomi 48% mpe sika oyo bilenge ya mibu 15 kino 24 oyo bazali na VIH/SIDA, bilenge ya basi bazali 60%; Na kati ya bato oyo bazali na SIDA, 59% bazali basi oyo bafandi na Afrika (na se ya sahara).

M. Na tango ya bosangisi nzoto, basin de bazali na libaku mingi ya kozwa SIDA?

E. Iyo, na lolenge na nzoto ya bomoto, Mwasi nde azali na libaku ya kozwa SIDA koleka mobali. Basi bazali na eteni moko na nzoto na bango oyo ebimisaka mayi mingi mpe eyambaka mingi koleka nzoto ya mobali, basin de bayambaka na tango ya bosangisi nzoto; na kolandisa nzoto ya moto, mwasi nde azali na libaku mingi ya kozwa VIH.

M. Bokitisi ya mwasi na libota.

E. Ata kutu soki likambo ya bokitisi mwasi na etali penza liambo litali SIDA te kasi yango ezali kosala ete motuya ya basi oyo bazwi SIDA mobuta makasi. Basi oyo batalelaka kaka libenga to mosolo ya mibali na bango mpe kolandisama bizaleli ya bokoko mwasi azali na se ya mobali, na libota mwasi azali ya kokitisama mpe azali penza na motuya te liboso ya mobali, yango nde esalaka ete Mwasi azanga mokoki ya kosolola na moto oyo balingi kosangisa na ye nzoto lolenge ya malamumu ya kosala yango nyoso wana mpona komibatela malamumu na SIDA. Motindami ya ONU pona VIH/SIDA na Afrika alobi ete bokitisi mwasi ya mwasi na mabota mpe bozangi makoki ya basi mpona kosolola na mobali na tina ya lolenge nini ya malamumu ya bosangisi nzoto, bizali ba tina ya bomatisi ya motuya ya bato ya SIDA.

M. Ezali mpe nab a tina misusu oyo etiaka basin a likama ya SIDA?

E. Iyo, na bikolo to mboka oyo ya bobola (en voie de developpement), basi basi bazali na bosenga ebele ya bozongisi makila to/na bokebi makasi ya minganga, lolenge wana mpe SIDA epesamaka mingi (bokono bokoki kozala na bisaleli to makila ya moto oyo azalikopesa makila). Lelo oyo bato oyo bazwi SIDA na lolenge wana bazali ebele te. Botaleli se bozwi ya mobali, ezali kosala ete basi batikala na sima ya makambo nyoso mpe bayeba misala misusu libanda ya ndako na bango te. Likambo yango nde ezali kokomisa basi babola, bobola yango ezali komema bango na boteki nzoto na bango na kindumba mpona azwa mosolo. Bilenge basi bazali kolanda bozwi ya ba tata mikolo, bapesa bango mosolo to/na biloko bongo bango bapesa bango nzoto. Na lolenge wana bazali kokabola SIDA epayi ya bilenge basi.

M. Basin de bazali ba makonzi ya mabota na bango: nini ekomaka soki bakweyi maladi?

E. Ba mama nde bakengelaka libota. Toyebi ete, soki papa akweyi na maladi mama nde azwaka mokumba ya kosunga libota mpe ya kobatela moto ya maladi, na tango wana lisungi ya libota mpe ekomi pasi mingi,, bana na bisika ya kotanga kelasi bango bakomi se kosala mosala ya ndako, lokola mokumba nyoso ekomi na mama yango ekoki kosalema mpe ete mama azwa bokono lokola papa. Na sima liwa ya baboti, bana batikalaka se bitike, bango moko bakomi kokamba libota na bango. Lelo oyo, bana ya bitike oyo baboti na bango bakufi na SIDA, bazali 14.000.000 (million zomi na minei). Pona kobongola nyoso wana esengeli tobongisa bizaleli na biso, toyeba soki mpe tozali na SIDA to pe te, lisusu esengeli to tangisa bato misusu likambo litali VIH/SIDA.

Makokmi oyo ebalusami epayi ya TSHIAMALA / FOJEDEV